

KORTE BESCHOUWING AANGAANDE DE LANDSVERDEDIGING.

(INGEZONDEN.)

Het verblijdende feit, dat de Redactie steeds plaats te kort komt voor de haar toegezonden stukken, noopt mij zeer kort te zijn.

In N°. 7 en 11 van den loopenden jaargang van dit tijdschrift komen twee artikels voor, die mij aanleiding geven de pen op te vatten. Indien ik het met de schrijvers daarvan geheel eens ware, zou ik daartoe, om ruimteverlies te voorkomen, niet besluiten. Nu dit echter niet het geval is, kan het nut hebben ook een derde opinie aan het oordeel van meer met de zaak vertrouwde personen te onderwerpen.

De zaak van de *Droogmaking der Zuiderzee* is niet van bepaald actueel belang, hoewel het toch goed is, vooraf die quaestie te bespreken. Nu echter het artikel over *Offensief-stellingen in Nederland* is verschenen, treedt zij al dadelijk op den voorgrond, daar een *offensief bij Naarden*, thans aan de orde, daarmede in nauw verband staat.

Ik hecht aan een offensief bij Naarden veel gewicht. Ik zeg *een* offensief, want het ontworpen voldoet mij niet geheel en al, ofschoon het *oneindig veel* beter is dan het *zoogenaamde* offensief. Waarom hecht ik daaraan zooveel? Omdat het van het *eerste* oogenblik tot aan het *laatste* moment van een oorlog in ons bezit blijft en dus offensief handelen toelaat. Naarden toch, hoewel behoorende tot de Utrechtsche linie, wordt, als die linie is geforceerd, een gedeelte van de stelling van Amsterdam. Ik vrees ook, wat de Schrijver van het artikel in N°. 11 (die ik verder eenvoudig S' zal noemen ter onderscheiding van den Schrijver in N°. 7, door den laatsten S genoemd) zegt op Bladz. 693, dat de vijand voor ons zal terugwijken, om ons daarna met overmacht aan te vallen. Indien wij echter het doel, waarmede de uitval wordt ondernomen — dat toch wel niet zal zijn het terugwerpen van den vijand tot achter den IJsel — bereikt hebben vóór de vijand die overmacht bijeen heeft, dan mogen wij tevreden zijn. Dit nu zal niet zoo bepaald onmogelijk wezen.

Wordt dus de vraag gesteld: wat moeten wij hebben: een offensief te

Naarden of een stelling Kromme Rijn-Thiel? — zoo stelt S' immers de vraag — dan kies ik Naarden.

S' wil de inundatie door de Zuiderzee eenvoudig noordwaarts verlengen — en dan misschien den toegang tot Noord-Holland openlaten? — S wil de inundatie trekken langs de Zuiderboorden van dezen nieuwen polder. Ik geef zeer bepaald de voorkeur aan dit laatste denkbeeld, maar *zonder het midden-offensief* van dit verlengstuk der linie.

Vooreerst ben ik die meening toegedaan, omdat uit de zeekaart blijkt, als ik mij niet te zeer bedrieg, dat die inundatie zeer gemakkelijk te stellen zal zijn, wegens de voordeelige gesteldheid van den bodem der Zuiderzee, die bijna doorlopend regelmatig afloopt, zoodat dit gedeelte hoogstens in twee kommen verdeeld zal moeten worden en men het in de hand heeft, door de plaatsing van de steunkade, de inundatie zoo smal te maken als men wil. In die inundatiekade, waarachter dan het groote scheepvaartkanaal van Zwolle naar Amsterdam kan komen, kan men zooveel sluizen maken als noodig worden geacht om de inundatie te stellen. Die sluizen moeten behoorlijk tegen 's vijands geschutvuur gedekt zijn, wat zonder bezwaar mogelijk is. Langs het kanaal komt een spoorweg, zoodat dan in het bewaken en snel bijeen-trekken van troepen en geschut, op elk bedreigd punt van deze linie, voldoende is voorzien; ook kunnen pantserschepen ter verdediging medewerken. Aan het eene uiteinde van de inundatie denk ik mij het offensief bij Zwolle en aan het andere dat bij Naarden, beide verbonden door een spoorweg achter de linie. De *Centraal spoorweg* moet dan onteigend worden als zijnde zeer nadeelig voor de verdediging, en dan niet meer noodig.

Maakt men de linie niet zóó, dan kan men het offensief bij Zwolle, dat toch nog al voorstanders telt, wel cadeau doen, want de vijand bezet dan den dijk die van de monden van den IJsel loopt over Urk naar Enkhuizen en er zal dan niet veel sprake zijn van troepenbewegingen van en naar die positie. Van alle zijden bespied en met geschutvuur bedreigd, zal het niet gemakkelijk zijn — en zeker niet ongemerkt kunnen geschieden — troepen over te brengen door de smalle golf van de Zuiderzee die overblijft tusschen de Friesche- en Zuiderzee-polderkust.

Voor ik van de Zuiderzee-polder-quaestie afstap — want ik heb mij nu eenmaal bepaald voorgenomen *kort* te zijn — nog eene opmerking, namelijk deze: vanwaar zullen wij na de droogmaking het water krijgen voor de noordelijke helft van de eerste kom der Utrechtsche linie? Door het kanaal dat bij Enkhuizen uitmondt? Maar dat kanaal zal ook nog wel wat voor Amsterdam moeten leveren en: met welk verval zal dat water, door dat lange kanaal stroomen? Ik geloof dat het raadzaam zal zijn bij Naarden een gedeelte van den polder aan het Rijk te houden en daar een derde *poldermeer* te vormen, dat altijd op een bepaald peil wordt gehouden. Wij oefenen onze soldaten, wij leggen ons geschut en verder materieel op, waarom zouden wij — daar wij dat zonder bezwaar kunnen doen, want de polder wordt toch

groot genoeg voor de behoefte aan bouwland in de eerste halve eeuw — nu ook niet zorgen voor het water?

Nu naar 't zuiden.

De voorstanders van de linie Rijnauwen-Wijk-Rijswijk-Tiel beweren — althans S' — dat de inundatie langs den zuidelijken rand der Zuiderzee de linie onnoodig verlengt. Ik heb als mijn gevoelen gezegd, dat die verlenging maar schijn is, daar het verlengstuk gemakkelijk te verdedigen zal zijn en bovendien veel beter de communicatie met de stelling Zwolle verzekert dan thans het geval is en nog véél, véél beter dan bij het verlaten van den Zuiderzee-polder het geval zal zijn. De vraag is nu echter: verlengt de door S' voorgestelde linie onze hoofdverdedigingslijn *niet* aanmerkelijk? Het is daarbij niet de vraag of de lijn van Rijnauwen tot Tiel langer is dan van Utrecht tot Gorinchem, maar men moet ook rekening houden met de lijn Tiel-St. Andries-Blauwesluis-Geertruidenberg, welke linie *dán* *hoofd*linie wordt, omdat er de *front*linie op steunt. Is mijn vermoeden juist, dat S' om bijzondere redenen zoowel te Wijk bij Duurstede als met het fort Blauwesluis meer speciaal bekend is, dan veroorloof ik mij de vraag, of hij gelooft dat het mogelijk zal zijn met een betrekkelijk geringe macht uit de positie bij Wijk op te rukken tegen de door den vijand bezette dorpen Amerongen, Leersum, Doorn en Driebergen met de daarachter gelegen hooge heuvelstreek?

Naar mijn meening zou het wel eens kunnen gebeuren dat zulk een afdeling plat gedrukt werd tegen den Neder-Rijn. Of wil S' die dorpen permanent verdedigen? Zij worden immers beheerscht door de voorliggende hoogten, of zal men op die hoogten voor langen tijd postvatten? Men moet toch zeker zijn, langen tijd dat offensief te kunnen houden, want in de *eerste* dagen hebben wij, naar mijn bescheiden meening, minder het *offensief* noodig dan later.

Verder vraag ik aan S', of hij denkt dat het fortje Blauwesluis den vijand zou kunnen beletten de Maas te passeeren, of het met St. Andries in staat is deze rivier tegenover Driel, waar men er soms door kan wandelen, voldoende te beschermen — het geldt hier thans een gedeelte van de *hoofd*linie en is dus van 's vijands zijde wel eenige inspanning waard — tegen een ernstigen aanval?

Maar, zal men zeggen, de sluizen bij Wijk en Tiel moeten toch gedekt worden, en is men wel zeker in tijds de inundatie van het gedeelte der Utrechtsche linie tusschen Vreeswijk en Gorinchem te stellen?

Het eerste wordt door mij betwijfeld en zoo *men* het tweede betwijfelt, waartoe misschien wel grond bestaat, dan zou daar wel een ander middel tegen zijn, naar ik vermeen.

Als ik mij wel herinner bestonden, toen de sluis bij Wijk werd gebouwd, noch Vechten, noch Rijnauwen; terwijl ik zelfs vermeen dat Voordorp en Ruigenhoek niet waren gebouwd, en zeker van Bureveld en Westbroek nog geen sprake was. Sedert dien tijd is dus de positie aanmerkelijk veranderd

en wel versterkt. De vijand die in de richting van Utrecht marcheert, komt eerst voor de ter verdediging ingerichte dorpen Driebergen, Zeist en Bildt met omgelegen terrein, daarna onder het vuur van Rijnauwen, Bureveld, Voordorp, Ruigenhoek en Westbroek, vervolgens stuit hij op Vossegat, Bildtstraat, Blauwkapel en de Gagel, en eindelijk op den defensieven Ezelsdijk.

Nu doet zich, naar mijne meening, de vraag voor: is het onder zulke omstandigheden wel noodig, tusschen den Kromme Rijn en de Gagelkade een inundatie te stellen, *zoolang de vijand niet meester is van de voorste fortentrij*? Is het niet veeleer raadzaam, dat terrein droog te houden zoolang *wij* er ons overheen willen bewegen en er onze lage batterijen in kunnen aanleggen, en het eerst onder te laten loopen als de *vijand* er de schop in steekt? Die vraag verdient ernstige overweging. Is men met mij dat gevoelen toegedaan, dan hebben wij de sluis bij Wijk maar kort noodig, en wel om door opstuwing ter hoogte van Rijnauwen, den Kromme Rijn zooveel mogelijk buiten zijn oevers te doen treden, waardoor een watervlak wordt verkregen, dat tot steun kan dienen van den rechtervleugel der linie Driebergen-Zeist-Bildt, en het den vijand moeilijk maakt, verband te houden tusschen de troepen, opgesteld tegenover Oud Wulven-Vechten en Rijnauwen-Bureveld. Een kleine afdeeling, die de vijandelijke cavalerie van de sluis afhoudt, is dan voldoende.

Omtrent het tweede gedeelte der vraag deel ik eenigszins dezelfde vrees voor het gedeelte tusschen Lek en Waal. Ook ik stel minder vertrouwen in de inundatie voorwaarts van den Diefdijk. Vooral in den winter is dit een zwak punt. Is hier echter geen verbetering mogelijk? Ik geloof van ja, en wel door in plaats van *vóór*-, *achteruit* te gaan. Ik heb het denkbeeld meermalen geopperd om de linie te verleggen tegen het Zederikkanaal. Zij wordt dan veel korter, de te inundeeren terreinvlakte veel kleiner. Als ik mij niet zeer vergis, is dit terrein zeer laag en dus gemakkelijk onder te zetten. Naar 't mij voorkomt is het *hier* maar zaak, de linie zoo sterk mogelijk te maken voor een zuiver *lijdelijke* verdediging. Het is een onmisbaar verlengstuk van de Utrechtsche linie, om deze op het Hollandsch Diep te doen steunen en zooveel te dekken als met weinig inspanning mogelijk is. Trekt men de linie terug, dan is het nut der sluis bij Tiel minstens twijfelachtig.

Eindelijk denk ik mij nog een bruggenhoofd aan den Moerdijk.

Om *eenige* hoop te hebben dit stuk in N°. 12 geplaatst te zien moet ik eindigen met dit kort besluit.

De vijand moet permanent, zoolang mogelijk, worden tegenhouden door de linie Kampen-Naarden-Utrecht-Gorinchem-Willemstad-Hellevoetsluis; de offensieve stellingen bij Zwolle, Naarden en Moerdijk openen ons de gelegenheid er uit te komen, voor zoover dat mogelijk zal zijn in verband met de verhouding der wederzijdsche strijdkrachten op een bepaald punt en op het door ons gekozen tijdstip. Het eerste offensief — de noodzakelijke positie bij Lemmer behoeft *hier* niet ter sprake te komen — snijdt het spoorwegverkeer tusschen de noordelijke provinciën en Gelderland af en bemoeilijkt dus den

vijand zéér als hij voorraad daaruit wil aanvoeren of troepen derwaarts moet verplaatsen. De drie offensieven zijn door een spoorweg onderling verbonden, al kan die verbinding door een lijn van de bocht in den Rijnspoorweg be- noorden Vreeland naar Weesp, zéér verbeterd worden. — Intusschen wordt de Amsterdamsche linie *zooveel noodig* gesteld en door het opwerpen van veldwerken achter het kanaal van het Warmonderhek tot Katwijk aan Zee en het voorbereiden der inundatie van de kleine, diepe polders — bezuiden Leijmuiden, de Kaag en Warmond — zorg gedragen dat zoolang mogelijk de Haarlemmermeerpolder en het tusschen dezen polder en de zee gelegen hooge terrein — waarop o. a. de *duinwaterleiding* van Amsterdam hare bronnen heeft — in ons bezit blijft.

Wordt de Utrechtsche linie — de linie van Kampen tot Hellevoetsluis — ergens geforceerd, dan wordt voet voor voet teruggetrokken. Het terrein is voor zulk een verdediging zeer geschikt. Wij krijgen dan, als al het tusschen- liggende gevallen is, de linie Kampen-Naarden-Katwijk, met drie offensieven: Zwolle, Naarden en het tijdelijke in den omtrek van Valkenburg, waardoor *dán* nog een niet onbelangrijk deel van ons land wordt gedekt, en vooral een uitgestrekte zeekust, waarover wij hulp kunnen ontvangen, in ons bezit blijft. Het is te voorzien dat daarna de positie zal moeten ingekrompen worden tot de lijn Kampen-Naarden-Nieuwersluis-Schiphol-Mond van het kanaal bij Vel- zen. — Ik denk mij in zéér groote trekken den loop van een oorlog, waarin wij *alleen* staan, zóó.

De beknoptheid waartoe ik mij verplicht achtte heeft mij genoopt *zeer ge- decideerd* te spreken. Dit geeft aan het geheel een toon die den schijn zou geven alsof ik dacht dat de door mij geopperde denkbeelden *onomstootelijk* waren. Het kan nuttig wezen te constateeren dat dit volstrekt niet mijn ge- voelen is. Ook zou het kunnen, dat men uit die gedecideerdheid opmaakte dat hier een *bevoegde autoriteit* de pen had gevoerd en al licht geneigd zou zijn zich daardoor te laten medeslepen. Ter voorkoming van die dwaling voel ik mij genoopt het stuk te onderteekenen.

's Hage 8. 11. '74.

W. HOOGENBOOM.